

den bruges i indsatsen mod udbredelsen af hiv og i omsorgen for de smittede. Samtidig er opfattelsen af, at et sæt „forestillinger“ kan vise kulturel variation, udtryk for et statisk og forældet kulturbegreb, som ikke kan indfange kulturel kompleksitet og forandring. At undersøgelserne tilmed primært er foregået i byområder, og at man ikke tager højde for variation inden for landene, understreger, at undersøgelsen ikke bidrager med et komparativt tværkulturelt studie, sådan som vi blev stillet i udsigt (s. 1).

Som nævnt anser forfatterne denne bog som uundværlig for antropologer. Uundværlig vil jeg ikke kalde den, men måske nyttig for antropologer som har brug for at få indsigt i de *forestillinger*, der præger megen aids-forskning og politik. De beskrevne spørgeskemaer finder stadig bred anvendelse i den 3. verden. Bogens metode-diskussioner vedrørende disse undersøgelser vil i den sammenhæng være specielt relevante. Selve resultaterne skal man være varsomme over for, om ikke andet så fordi undersøgelserne nu er 8-9 år gamle, og de fleste områder har været igennem massive aids-kampagner siden da.

*Kristina Wimberley
cand.scient.anth.
København*

HERBERT DANIEL & RICHARD PARKER (red.): Sexuality, Politics and AIDS in Brazil – In Another World? London & Washington DC: The Falmer Press 1993. Social Aspects of AIDS Series. 168 sider. ISBN 0-75070-136-6, paperback, pris £11.95.

Ifølge de gængse opfattelser findes der to almindelige smitemønstre for aids. I de rige lande er fortrinsvis homoseksuelle mænd, men også stiknarkomaner og prostituerede ramt af hiv, mens lige mange mænd og kvinder i de fattige lande bliver smittet. I Brasilien spredes hiv efter sigende blandt velstillede homoseksuelle mænd trods landets armod.

At dette billede er for grovkornet, viser artikelsamlingen „Sexuality, Politics and AIDS in Brazil“, skrevet af en amerikansk antropolog og en brasiliansk skribent. Sidstnævnte, H. Daniel, var selv homoseksuel og døde af aids i 1992, hvilket har betydning for

bogen. Den er opdelt i tre dele. Første del indeholder artikler om den sociale konstruktion af aids i Brasilien, skrevet af begge forfattere, anden del omhandler den seksuelle kultur i Brasilien som set af antropologen, R. Parker, og tredje del er en række essays af H. Daniel om det at leve med aids.

Betegnelsen for første del antyder den analytiske vinkel: Aids er ikke blot en sygdom, det er snarere en socio-kulturel konstruktion, defineret og forhandlet af forskellige magtfulde grupper i landet. Således er epidemien i Brasilien vedvarende blevet fremført som en sygdom der kun rammer „rige bøsser“, som har medbragt hiv fra USA til Rio og São Paulo. Medier, politikere og epidemiologer ignorerer det stigende antal af fattige og heteroseksuelle brasilianere, der også rammes af hiv. Resultatet af denne fejlagtige repræsentation af aids er stigmatisering af hiv-positive og af homoseksuelle, og endvidere at tilstrækkeligt brede aids-forebyggelseskampagner ikke er blevet iværksat. Forfatterne argumenterer overbevisende for at „the reality of the epidemic is the reality of Brazilian society as a whole“.

Herved menes, at aids ikke kan anskues uden for sin historiske kontekst. Således mener forfatterne, at en del af den relativt høje hiv-frekvens kan spores til blodtransfusioner, i et land hvor det at give blod ikke er kontrolleret velgørehed, men en vital indkomst for fattige, i en industri ledet af private interesser. At det stigende antal narkomaner hænger nøje sammen med USA's narkopolitik i regionen. At sundhedssystemets manglende evne til at imødegå aids hænger sammen med, at epidemien fremkom på samme tid som den værste økonomiske krise i landets historie. At „det civile samfund“ ikke har kunnet reagere tilstrækkeligt på aids-krisen pga. den politiske usikkerhed i kølvandet på årtiers diktatur. Og endelig at fokuseringen på „bøsser“ afspejler forskeres og politikeres fordomsfulde og forsimplede opfattelse af homoseksualiteten i Brasilien. Hvilket leder os hen til afsnittet om brasiliansk „sex-kultur“.

I nærværende tidsskrift advares i flere artikler mod en ukritisk brug af begrebet „kultur“ til at beskrive et folks seksualitet og den deraf afledte modstand mod at forebygge aids. Ikke desto mindre betegner Parker den brasilianske seksualitet som en „kulturel grammatik“. I denne grammatik findes et kontinuum mellem modpolerne aktiv/maskulin vs. pas-

siv/feminin, hvorunder alle seksuelle roller indordnes. Dette resulterer i en seksualitet, der er langt mere fleksibel end i USA og Europa, idet næsten alle mænd ifølge Parker på et eller andet tidspunkt har seksuelle relationer med andre mænd. Begreberne aktiv-passiv er langt vigtigere end begreber som homo-, bi- eller heteroseksuel i Brasilien, hvorfor epidemiologiens betegnelser ingen mening giver. De fleste mænd, der praktiserer homo- eller biseksuel adfærd, identificerer sig simpelthen ikke som bøsser eller som tilhørende et bestemt bøsse miljø, hvilket gør kampagner og statistikker, modelleret efter amerikanske forhold, værdiløse i en brasiliansk sammenhæng.

Alle seksuelle roller passer efter sigende ind i den specifikt brasilianske ramme „fazendo tudo“: et ideal om at gøre så meget som muligt, hvilket bl.a. udmønter sig i, at en mand definitivt besidder en kvinde ved at dyrke analsex med hende. Parker giver videre en oversigt over hvilken slags homoseksuelle roller, der findes inden for den overordnede ramme. De mange forskellige kategorier af „bøsser“ kan indplaceres efter graden af femininitet (underkastelse) eller maskulinitet (dominans). Forskellige „slags“ bøsser er på forskellig vis involveret i prostitution, et vigtigt faktum i en aids-sammenhæng. Jeg synes dog, at Parkers bøsse-typologier forbliver for statiske. F.eks. diskuteres ikke hvordan og hvorfor nogle mænd glider ind eller ud af de forskellige roller. Kort sagt savnes en kontekst, især for bøsse-prostitutionen, i og med antallet af sexakter, og dermed risikoen for hiv-smitte, udelukkende forbliver et adfærdsmæssigt og „kulturelt“ snarere end socio-økonomisk problem.

Hvor Parker alligevel formår at give et mere nuanceret billede af mandlig seksualitet i Brasilien end presse og epidemiologi lader ane, ignorerer bogen stort set kvindernes perspektiv. Parker hævder, at halvdelen af hans informanter var kvinder. Alligevel berører han ikke de magtmæssige aspekter af sex mellem mænd og kvinder overhovedet. Den påståede brasilianske konsensus om en grænsesøgende seksualitet står i skærende kontrast til andre skildringer af sex og aids i landet, bl.a. en artikel af den medicinske antropolog (og feminist!) Nancy Scheper-Hughes i *Social Science and Medicine*. Ifølge hende afskyr mange brasilianske kvinder analsex og føler sig dybt krænket af deres mænd og kærester, der vil „gøre alt“. I hendes analyse bliver hiv-smitte

fra mænd til kvinder derfor mere et spørgsmål om undertrykkelse end om en „brasiliansk“ erotisk kultur. Et reelt billede på brasiliansk seksualitet skal nok findes et sted midt imellem Scheper-Hughes og Parkers fremstillinger. I hvert fald bliver Parker og Daniels analyse ikke dynamisk og kontekstuel nok til at rumme de mange dimensioner af risiko for hiv-smitte, som mænd og kvinder udsættes for i Brasilien.

Forfatterens interesse for emnet ligger måske også mere på dem der allerede er hiv-smittede, end på hvem der bliver det i fremtiden. Bogens sidste del er i hvert fald et stærkt indlæg fra en døende person med aids, som ikke desto mindre lovpriser livet. Utraditionel læsning i en antropologisk fagbog.

Daniel og Parkers fremstilling af den brasilianske udgave af aids er sørgeligt forudsigelig med dens stigmatisering af allerede marginaliserede grupper og myndighedernes manglende evne og vilje til at begrænse epidemien. Men der er nyt at lære om Brasilien i bogen og stof at bygge videre på, hvis man er interesseret i seksualiteten netop der. En redaktionel indvending er, at en samling på 12 artikler skrevet af de samme to personer burde have været redigeret strammere for at undgå unødige gentagelser.

Ulla Godtfredsen
cand.scient.soc.

Dansk Flygtningehjælp

MARY HAOUR-KNIPE & RICHARD RECTOR (red.): Crossing Borders. Migration, Ethnicity and AIDS. London: Taylor & Francis Ltd. 1996. 257 sider. ISBN 0-7484-0378-7 paperback, pris £13.95.

Diskussionen af aids og indvandrere/flygtninge i Danmark er hårdt belastet af udpegningen af indvandrere og flygtninge som én særlig gruppe og en særlig risikogruppe. Der har været en konsekvent tendens til at fejllæse hiv- og aids-statistikkerne med udpegning af denne „nye risikogruppe“ som følge, og det har ikke skortet på politisk sabelraslen, selvom det stort set er lykkedes at fastholde frivillighedspolitikken i Danmark. Denne tendens i debatten har besværliggjort mulighederne for at tage aids og indvandrere/flygtninge alvor-